

## **Terms and Conditions**

The Library provides access to digitized documents strictly for noncommercial educational, research and private purposes and makes no warranty with regard to their use for other purposes. Some of our collections are protected by copyright. Publication and/or broadcast in any form (including electronic) requires prior written permission from the Library.

Each copy of any part of this document must contain there Terms and Conditions. With the usage of the library's online system to access or download a digitized document you accept there Terms and Conditions.

Reproductions of material on the web site may not be made for or donated to other repositories, nor may be further reproduced without written permission from the Library

For reproduction requests and permissions, please contact us. If citing materials, please give proper attribution of the source.

### Imprint:

Director: Mag. Renate Plöchl

Deputy director: Mag. Julian Sagmeister

Owner of medium: Oberösterreichische Landesbibliothek

Publisher: Oberösterreichische Landesbibliothek, 4021 Linz, Schillerplatz 2

### Contact:

Email: [landesbibliothek\(at\)ooe.gv.at](mailto:landesbibliothek(at)ooe.gv.at)

Telephone: +43(732) 7720-53100



## CREATIONIS MVNDI

abyssum. Ita sensim contemplantis mentem omni determinata rerum specie exutam, ad primam coeli terræque materiam contemplandam cogit. Porro in abyssi vocabulo aliqualem huius primæ materiæ formam indicat, nimirum quod fuerit materia liquida & fluxilis, & quidem sine fundo, vt quæ per omnia sibi similis & æqualis fuit, quemadmodum aqua aquæ, lutum luto, Iob item cap. 38. v. 38 prima hæc materia APHAR appellatur, hoc est limus, quem Deus initio rerum in solidam terram compegit, Græcis etiam vetustissimis *ἕλμα* hoc est limus dicitur prima omnium rerum materia. Et item chaos à *χῆος* quod fusilis sit, quæ illius forma procul omni dubio à primis Hebreorum patribus & Mose ad illos peruenit, mundoq; innotuit. Limus igitur erat & fusilis materia moles illa primum à Deo creata, non diuersarum naturarum, sed vnus simplicis indiuisæ substantiæ & formæ, habens in se virtutem seminariam terrestris formæ & aquæ & coelestis, omniumque, quæ ex ea massa formatus erat Deus.

## FABRICÆ MVNDI

### Caput tertium.

*Ad quid creatum sit hoc chaos, & de eius fundamento, ac forma.*

**T**Am quid ex hoc chaos Deus intenderit facere, nunc postquam facta sunt omnia, facile intelligimus omnes, nimirum vt illud diuidat formetque in tot rerum species, quot ad mundi Oeconomiam sibi ab aeterno propositam necessarias esse nouit, & singulis suam vim & legem naturalem semel indat ac stabiliat, vt immutabilis ad terminum vsque rerum omnium præconstitutum permaneat. Porro cum solius hominis causa crearet reliqua, eiusq; seruitio manciparit omnia, donec decursu temporis constituti genus humanum ad coeleste domicilium transferret, vt diuinus Paulus Rom. 8. eleganter differit, tali ordine prudentissimus architectus eadem creauit & constituit, vt subordinatis obsequijs & consentientissima harmonia omnia homini inferuient. Quæ harmonia in eo primum consistit, vt superiores causæ in inferiores principatum gerant, & effectus omnes à summis causis per medias atq; imas progrediantur. Deinde & in eo, vt rerum omnium ad se mutuo iuxta causarum & effectuum consequentiam sit inclinatio & veluti amor quidam, quo inferiora respiciunt superiora, tanquam benefica & superiora vicissim inferiora, quo aliquid ijs conferant. His duabus naturæ conditionibus fit, vt quantumuis contraria & dissidentia in imis rerum speciebus reperiantur, tamen in ordine quæque suo arctissime cohæreant, & in prima causa tanquam centro concurrentes, iustum seruitium Deo creatori atq; homini præstent, adeoq; omnia inter se, iuxta proprium quæque officium consentiant. Sed de his postea latius. Illud in præsentia admonendus es lector, vt in rerum creatione diligenter obserues quo ordine, ex quibus, & quo modo, quibusq; medijs singula effecerit Deus, sic discas quid in omni œconomia naturæ sit prius, quid posterius, quæ operum sint causæ, quæ singulorum generationes, proinde & rerum diffinitiones, & naturas, sympathias & antipathias, differentias in fortitudine & debilitate, nobilitate & ignobilitate, longæuitate & corruptibilitate, aliâq; plurima cognoscas. Quicquid enim de natura rerum disputari potest, ab earum generatione, & primæ creationis ordine dependat. Qui potest capere capiat, difficilia quidem indagatu sunt multa, veruntamen & multa intentiore animi speculatione consequi licet, præcipue si Spiritus sancti inuocato lumine, gloriâ Deo ex suo opificio studeas excitare. Multo hic alia naturalium rerum principia, multo alium naturæ operantis ordinem obseruabis quam à gentilibus philosophis est traditus, quippe suo ingenio hæc mundi primordia, eo quo nobis à Mose sunt tradita modo, percipere erat impossibile. Ad rectum curriculi nostri tramitem redeamus. Creato chaos accurate cogitandum est, quid primum in eo fecerit Deus. Ante omnia fixus illi locus erat necessarius, vides enim grauissimum omniū corporum esse terram, cui hæc massa conditione vicinior longe erat quam coelo. Quod si fixum nõ accepisset locum, facile intelligis in infinitum prolapsuram fuisse, grauitate nimirum semper motum vrgente. Atqui vt rerum principium hic obiter admonet, obserua Deum ab vltimo & crassissimo elemento, ab inertissimo & informi penè suam creationem inchoare, & paulatim ad altiora, nobiliora, diuinioraq; ascendere, obserua item, à solidiore & firmiore corpore initium facere, vt quæ ad vitam & perfectionem creaturarum pertinentia paranda erant, quæ fluxa & mobilia sunt omnia, vt inquam talia omnia firmum haberent subiectum, in quo colligarentur, fierentq; stabilia. Terræ ergo & chaos locum designauit punctum vnum in medio vacui, in quo conquiesceret, nec eum nacta vltius motum intenderet. Hoc totius naturæ longe admirandissimum est miraculum, omnem intellectum & fidem excedens nisi astrorum ambitus, & orbis terræ circumnavigatio id ita esse conuincerent, quis enim alioqui credere queat tantum pondus in medio ambientis coeli pendulum hære, & consistere posse? Et licet veritas fidem extorqueat, quis inte ligat sine sustentaculo tantam tamq; ponderosam molē ibi stare & conquiescere posse? quis fundamentum hic vllum, vbi nihil quod sustineat occurrit, cogitare potest? Merito igitur Iobum in amaritudine doloris sui secum disceptantē iubet Deus, si intelligentiâ habeat, quod sit terræ fundamentum dicere, Iob. 38. v. 4. Imperscrutabilis hic est Dei sapientia & incomparabilis potentia, neq; vllam huius fundamenti rationem excogitare est possibile, nisi solam Dei voluntatem, quæ absconditas in ipso rationes & causas sequitur, cuique omnia absolutè obediunt. Vt voluit ita factum est, voluntas eius materiâ ad omnia fabricanda & formanda idoneâ exprimit, voluntas eius ex vno vnus formæ corpore, plura diuersarum formarum fingit. Voluntas eius corpora ex corporibus, formas ex formis deducendo